

Въпрос 1: Съществува ли в България лобиране пред публичните власти в полза на заинтересовани лица и групи при изработване на проекти за нормативни актове, формулиране на политики и вземане на решения от оправомощените органи?

Да. Участието на гражданите в процеса на създаване и приемане на нормативни актове – пряко или чрез техните организации – е гарантирано от международни и национални актове.

Чл. 25 от Международния пакт за граждански и политически права (МПГПП) признава правото на хората да участват в управлението на обществените дела без дискриминация, пряко или чрез избрани представители. В Общ коментар №25 Комитетът по правата на човека подчертава ролята на публичния дебат и диалога с представители.

На равнище ЕС чл. 11 от Договора за ЕС задължава институциите да осигуряват възможности за гражданите и организациите да изразяват мнения и да поддържат открит и прозрачен диалог.

В България участието се реализира чрез:

- заседания на парламентарни и общински комисии (Правилник за организацията и дейността на Народното събрание; Закон за местното самоуправление и местната администрация);
- обществени консултации (Закон за нормативните актове, гл. III), като подадените становища и мотивите за тяхното приемане/отхвърляне се публикуват в справка към проекта на нормативен акт.

Тези механизми – част от т.нар. „законодателен отпечатък“ – гарантират прозрачност и позволяват на заинтересованите групи да споделят експертен опит и данни, на които да се основават публичните политики.

Въпрос 2: Поражда ли проблеми липсата на законодателство, което да регулира лобистките дейности по същество?

Да. Липсата на специална регулация за лобистки дейности създава проблеми, защото ограничава прозрачността при процесите на влияние върху законодателството. В България има правила за участие на гражданите, но дейности като лични срещи с вземащи решения или участие в работни групи не са обхванати. Законодателна рамка би подобрила публичността, ако е балансирана и пропорционална. Нужно е разграничение между платено представителство в частен интерес и безвъзмездно или инцидентно участие в обществен интерес. За ефективност следва ясно да се уредят и задълженията на самите вземащи решения, а не само на представителите на интереси.

Въпрос 3: Необходимо ли е нормативно осигуряване на равнопоставеност в представителството на различните категории интереси – обществени, групови и частни?

Да. Равнопоставеност не означава еднакъв режим, а пропорционални мерки според вида на интереса. Представителите на частни интереси разполагат с повече ресурси и

влияние и затова следва да имат по-строги административни задължения. Защитниците на обществени интереси трябва да ползват по-благоприятен режим, оправдан както от правото на сдружаване, така и от значимостта на ползите за цялото общество. Така се изравняват реалните възможности за участие и се предотвратява „монопол на влияние“, посочен от ОИСР.

Въпрос 4: Необходими ли са нормативни гаранции за прозрачност при взаимодействието между заинтересованите страни и държавните институции?

Да. Те осигуряват ясни и общоприети правила за взаимодействие, правят процеса публичен и проследим. Мерките трябва да са пропорционални, за да не ограничават гражданското участие и свободата на словото, а задълженията на институциите да са ясно нормативно уредени.

Въпрос 5: Бихте ли приели лобирането като легитимна дейност, ако се осъществява по нормативно установен начин?

Да. Лобирането е легитимно и сега, но терминът има негативни конотации. Затова е по-подходящо да се използва „представителство на интереси“, което по-точно описва взаимодействието между частни субекти и институции.

Въпрос 6: Смятате ли, че повишаването на прозрачността в процеса на вземане на решения би подобрило качеството на решенията?

Да. Прозрачността насърчава по-широко гражданско участие и включване на повече заинтересовани страни. Мерките обаче трябва да са пропорционални и да не обременяват прекомерно участниците с по-малко ресурси, особено защитниците на обществени интереси.

Въпрос 7: Необходимо ли е приемането на Закон за прозрачност и почтеност в управлението?

Да. Въпреки че вече съществуват правила, допълнителна регулация може да гарантира по-голяма прозрачност, равно участие и проследимост. Подобен закон би подобрил средата за гражданско участие и защита на обществен интерес.

Въпрос 8: Трябва ли регламентацията на представителството на интереси да включва както писмената, така и устната комуникация?

Да. Писмената комуникация вече е регулирана, но устните срещи често остават скрити. Затова и двата вида трябва да се обхванат. Косвени форми като публични изказвания не бива да се регулират, за да не се ограничи свободата на словото.

Въпрос 9: Трябва ли представителството на интереси да обхваща обществените, груповите и частните интереси?

Да, но с разграничение. Застъпничеството от ЮЛНЦ в обществена полза не следва да се третира като лобизъм. Достатъчна мярка е годишните им доклади да включват информация за взаимодействията с институции, тъй като те вече са публични и достъпни.

Въпрос 10: По отношение на кои актове следва да бъде регламентирано представителството на интереси?

Основно за законите и органите със законодателна инициатива – Парламент, Министерски съвет и министерства (по примера на Германия). Разширяването към общини, президентски укази и административни актове би увеличило прозрачността, но крие рискове за ефективното прилагане на закона.

Въпрос 11: Кои субекти следва да бъдат включени в обхвата на понятието „представител на интереси“ по смисъла на закона?

Обхватът следва да включва всички, които извършват представителство, но с диференцирани мерки според мащаба и характера на дейността. Например вписване в регистър да се изисква само за тези, които извършват представителство регулярно и възмездно.

Изключения следва да се предвидят за субекти, които действат по силата на конституционно или законово определени функции: ЮЛНЦ в обществена полза, когато изпълняват своите нестопански цели; синдикални организации; работодателски организации; религиозни общности и институции при упражняване на правото на вероизповедание.

Въпрос 12: Представителството на интереси пред кои органи следва да бъде регламентирано?

Парламент, Министерски съвет и министерства, тъй като имат законодателна инициатива. Разширяването към общини, президента и други административни органи би увеличило прозрачността, но крие рискове за ефективното прилагане на закона.

Въпрос 13: Трябва ли редът за лични срещи с представители на интереси да бъде регламентиран и публично оповестен?

Да, за личен или частен интерес. За ЮЛНЦ в обществена полза не е нужно повторно деклариране, тъй като информацията вече е публично достъпна в ТРРЮЛНЦ.

Въпрос 14: Необходимо ли е личните срещи на органите с представители на интереси да се отразяват в публичен календар?

Да. Това е добра мярка, която следва да се изпълнява от институциите.

Въпрос 15: Необходимо ли е участниците в работни групи и консултативни съвети да декларират какви интереси представляват?

Да. Така се гарантира прозрачност и равнопоставеност в процеса.

Въпрос 16: Необходимо ли е да се създаде „законодателен отпечатък“?

Да. Той ще проследява и документира външните интервенции при изготвянето на нормативни актове. В закона трябва ясно да се уредят отговорностите и връзката с вече съществуващи механизми (напр. обществени консултации по ЗНА).

Въпрос 17: Необходимо ли е да се създаде публичен регистър за представителите на интереси?

Да. Това е стандартна мярка в други държави. Регистърът трябва да е прост, без прекомерни изисквания или такси, за да не възпрепятства гражданското участие. За ЮЛНЦ е уместна облекчена процедура.

Въпрос 18: Какви обстоятелства трябва да обявяват представителите на интереси?

- Идентификационни данни (име, ЕИК, адрес, лице за контакт).
- Клиенти, в чийто интерес действат.
- Теми и области на политики.
- Институции за контакти.
- Форми на комуникация (срещи, становища, работни групи и др.).
- Обобщена информация за финансови ресурси.

Въпрос 19: Подходящо ли е регистърът да се създаде към Сметната палата?

Не. Функциите ѝ не са подходящи. Алтернативно – Агенцията по вписванията.

Въпрос 20: Трябва ли достъпът до регистъра да е свободен и безплатен?

Да. Само публичен, безплатен и достъпен онлайн регистър може да гарантира прозрачност.